

Förrättare av vigsel och partnerskap

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2005/06:58 Förrättare av vigsel och partnerskap jämte en motion som väckts med anledning av propositionen och fem motioner från den allmänna motionstiden år 2005.

I propositionen föreslår regeringen ändringar i äktenskapsbalken och lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap som innebär att länsstyrelserna i fortsättningen endast skall meddela förordnanden som avser behörighet att både vara vigselförrättare enligt äktenskapsbalken och registreringsförrättare enligt partnerskapslagen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 15 april 2006. Enligt förslaget till övergångsbestämmelser skall även förordnanden som vigsel- eller registreringsförrättare som har meddelats före ikraftträdandet därefter ge behörighet att förrätta såväl vigsel som partnerskapsregistrering.

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår motionsyrkandena.

I betänkandet finns en reservation och ett särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Utskottets överväganden	5
Förrättare av vigsel och partnerskap	5
Reservation	8
Förrättare av vigsel och partnerskap (kd)	8
Särskilt yttrande	9
Förrättare av vigsel och partnerskap (m)	9
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	10
Propositionen	10
Följdmotion	10
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005	10
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Förrättare av vigsel och partnerskap

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i äktenskapsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2005/06:58 och avslår motionerna 2005/06:K398 yrkande 2, 2005/06:L4, 2005/06:L235, 2005/06:L291 yrkande 3, 2005/06:L331 och 2005/06:L341 yrkande 3.

Reservation (kd)

Stockholm den 23 februari 2006

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Marianne Carlström (s), Jan Ertsborn (fp), Christina Nenes (s), Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Martin Andreasson (fp), Anneli Särnblad (s), Henrik von Sydow (m), Pia Nilsson (s), Johan Löfstrand (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Mats Berglind (s), Ingemar Vänerlöv (kd) och Annika Qarlsson (c).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen föreslår i propositionen – efter att ha hört Lagrådet – att riksdagen antar i propositionen framlagda förslag till ändringar i äktenskapsbalken och lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap (partnerskapslagen). Bakgrunden till förslagen är följande.

I januari 2005 tillsatte regeringen en särskild utredare med uppdrag att bl.a. ta ställning till om par av samma kön bör kunna ingå äktenskap (dir. 2005:6). Om utredaren kommer till slutsatsen att äktenskap inte bör kunna ingås av par av samma kön, skall han överväga om några förändringar bör göras i reglerna för registrerat partnerskap. En fråga som särskilt nämns i direktiven är om behörigheten att förrätta vigsel och registrering av partnerskap efter förordnande av länsstyrelsen bör utgöra ett gemensamt uppdrag. Utredningen, som tagit namnet Äktenskaps- och partnerskapsutredningen, skall redovisa sitt uppdrag den 30 mars 2007.

Under ett flertal år har det i motioner till riksdagen förts fram förslag om att uppdragen som vigsel- och registreringsförrättare, efter förordnande av en länsstyrelse, bör utgöra ett gemensamt uppdrag. När frågan våren 2000 var föremål för behandling underströk utskottet, vilket riksdagen ställde sig bakom, vikten av att det finns tillgång till registreringsförrättare över hela landet. Vidare anförde utskottet att en sådan ordning skulle kunna åstadkommas genom att vigselförrättare och partnerskapsförrättare görs till ett gemensamt uppdrag och att det fick ankomma på regeringen att verka för detta (bet. 1999/2000:LU22). När utskottet våren 2005, i sitt av riksdagen godkända betänkande, behandlade motionsyrkanden om en sammanföring av uppdragen förutsatte utskottet att regeringen skyndsamt skulle vidta erforderliga åtgärder utan något formellt tillkännagivande från riksdagens sida och att de synpunkter som togs upp i motionerna skulle beaktas inom ramen för det arbetet (bet. 2004/05:LU14).

Mot den angivna bakgrunden ansåg regeringen att det inte var lämpligt att avvakta Äktenskaps- och partnerskapsutredningens överväganden. Inom Justitiedepartementet utarbetades en promemoria med förslag till en ordning där behörigheten att förrätta vigsel och registrering av partnerskap görs till ett gemensamt uppdrag. Promemorian har remissbehandlats och ligger till grund för förslagen i propositionen, som bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna.

Regeringens förslag finns i *bilaga 1* och lagförslagen i *bilaga 2*.

Med anledning av propositionen har en motion väckts. I detta sammanhang behandlar utskottet även fem motionsyrkanden från den allmänna motionstiden år 2005. Förslagen i motionerna finns i *bilaga 1*.

Utskottets överväganden

Förrättare av vigsel och partnerskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår motionerna.

Jämför reservation (kd) och särskilt yttrande (m).

Bakgrund

Av 4 kap. 3 § äktenskapsbalken framgår vem som är behörig att vara vigselförrättare. Sådan behörighet har den som är präst i Svenska kyrkan och den som är präst eller annan befattningshavare i ett trossamfund som har förordnande enligt lagen (1993:305) om rätt att förrätta vigsel inom andra trossamfund än Svenska kyrkan. Vidare har lagfaren domare i tingsrätt och den som länsstyrelsen har förordnat till vigselförrättare behörighet att förrätta vigsel. Regeringen har meddelat föreskrifter för förordnade vigselförrättare genom förordningen (1987:1019) med närmare föreskrifter om vigsel som förrättas av domare eller särskilt förordnad vigselförrättare.

Behörig att registrera partnerskap är enligt 1 kap. 8 § lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap den som är lagfaren domare i tingsrätt eller den som länsstyrelsen har förordnat som registreringsförrättare. I förordningen (1994:1341) om registrering av partnerskap har regeringen meddelat föreskrifter för registreringsförrättare som motsvarar dem som gäller för vigselförrättare.

Inget hindrar att en länsstyrelse ger samma person behörighet att vara såväl vigselförrättare som registreringsförrättare, men det är i sådant fall fråga om två olika uppdrag.

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen ändringar i äktenskapsbalken och partnerskapslagen som innebär att länsstyrelserna i fortsättningen endast skall meddela förordnanden som avser behörighet att vara både vigselförrättare enligt äktenskapsbalken och registreringsförrättare enligt partnerskapslagen.

Enligt regeringen talar principiella skäl för att sådana förordnanden alltid bör vara ett gemensamt uppdrag. De uppgifter som ankommer på förrättaren utgör myndighetsutövning. Förrättaren är alltså i denna funktion en företrädare för det allmänna. Denne bör därmed vara beredd att stå bakom grundprincipen att äktenskap och partnerskap är jämbördiga.

Regeringen anser att det också av praktiska skäl är onödigt att det förordnas separata förrättare för äktenskap respektive partnerskap. En annan fördel med ett gemensamt uppdrag är enligt regeringen att risken motverkas att det i vissa kommuner finns förrättare av endast det ena eller andra slaget.

I propositionen föreslås att äktenskapsbalken och partnerskapslagen ändras så att det av båda lagarna framgår att de förordnanden länsstyrelserna meddelar skall avse behörighet att förrätta både vigsel och partnerskapsregistrering.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 15 april 2006.

Vad gäller tidigare meddelade förordnanden föreslår regeringen i övergångsbestämmelserna att den som vid ikraftträdandet av de nya bestämmelserna är förordnad till vigsel- eller registreringsförrättare omedelbart bör anses ha behörighet att förrätta både vigsel och registrering av partnerskap. Ändringarna bör alltså enligt förslaget få genomslag även när det gäller äldre förordnanden.

Motionerna

Yvonne Andersson m.fl. (kd) yrkar i motion L4 avslag på propositionen. Motionärerna kritiserar regeringen för att man i den här frågan inte avvaktat Äktenskaps- och partnerskapsutredningens arbete. Vidare anför motionärerna att uppdragen som vigselförrättare och partnerskapsförrättare är olika till sin karaktär. Vigselförrättare kan av samvetsskäl finna det oförenligt med sin övertygelse att också förrätta registrering av partnerskap, och registreringsförrättare kan vilja förrätta enbart registrering av partnerskap. Motionärerna vill framhålla att samvets- och religionsfriheten måste gälla även inom detta område och att praktiska skäl inte får väga tyngre. Enligt motionärerna finns det heller inget som tyder på att det råder någon brist på någon typ av förrättare. Med hänvisning härtill anser motionärerna att uppdragen som vigsel- och registreringsförrättare efter förordnande av länsstyrelsen inte skall göras till ett gemensamt uppdrag. Vad gäller dem som redan har förordnande som vigsel- eller registreringsförrättare anser motionärerna att förslaget i propositionen att retroaktivt ändra innehållet i dessa personers uppdrag är orimligt.

Liknande synpunkter förs fram av Tuve Skånberg m.fl. (kd) i motion K398. I motionen begärs ett tillkännagivande om att frågan om ett gemensamt uppdrag skall återföras till Äktenskaps- och partnerskapsutredningen (yrkande 2).

I fyra motioner från den allmänna motionstiden framställs yrkanden om att uppdragen som vigselförrättare och registreringsförrättare skall sammanföras till ett gemensamt uppdrag. Sådana yrkanden finns i motionerna L235 av Carina Hägg och Birgitta Ahlqvist (båda s), L291 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) (yrkande 3), L331 av Ameer Sachet (s) och L341 av Kenneth Johansson m.fl. (c) (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att det finns såväl principiella som praktiska skäl som talar för att förordnande som vigsel- och registreringsförrättare i fortsättningen alltid bör vara ett gemensamt uppdrag. De uppgifter som ankommer på förrättaren utgör, som också regeringen anfört, myndighetsutövning. Förrättaren är således i denna funktion en företrädare för det allmänna och bör därmed vara beredd att stå bakom grundprincipen att äktenskap och partnerskap är jämbördiga. I det sammanhanget vill utskottet, med anledning av vad som anförs i motionerna L4 och K398 om samvets- och religionsfriheten, framhålla att de förslag som lämnas i propositionen avser vigsel- och registreringsförrättare som ges behörighet att förrätta vigsel och registrera partnerskap med stöd av ett förordnande av länsstyrelsen, dvs. som företrädare för det allmänna. De förslag som utskottet har att ta ställning till avser således inte vad som i framtiden bör gälla för vigsel respektive registrering av partnerskap inom Svenska kyrkan eller andra trossamfund. Den frågan är fortfarande föremål för överväganden inom Äktenskaps- och partnerskapsutredningen.

I likhet med regeringen anser utskottet att lagändringarna bör få genomslag även när det gäller äldre förordnanden. Utskottet delar således inte den uppfattning om förslaget till övergångsbestämmelser som förs fram i motion L4. Utskottet konstaterar också att Lagrådet vare sig i det här avseendet eller i övrigt har haft något att erinra mot lagförslagen.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen antar regeringens lagförslag och avslår motionerna L4 och K398. Motionerna L235, L291 yrkande 3, L331 och L341 yrkande 3 är därmed tillgodosedda.

Avslutningsvis noterar utskottet att det från flera håll har framförts kritik mot att benämningen registreringsförrättare används för förordnanden enligt partnerskapslagen. Utskottet instämmer i att terminologin kan ge ett byråkratiskt och okänsligt intryck och att en lämplig beteckning för de nya gemensamma förordnandena kan vara "förrättare av vigsel och partnerskap".

Reservation

Förrättare av vigsel och partnerskap (kd)

av Ingemar Vänerlöv (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:L4, bifaller delvis motion 2005/06:K398 yrkande 2 och avslår proposition 2005/06:58 och motionerna 2005/06:L235, 2005/06:L291 yrkande 3, 2005/06:L331 och 2005/06:L341 yrkande 3.

Ställningstagande

I likhet med vad som anförs i motionerna L4 och K398 finner jag det förvånande att regeringen i fråga om regleringen av vigsel- och registreringsförrättare har valt att föregripa arbetet i Äktenskaps- och partnerskapsutredningen. Frågan är av sådan vikt att den borde ha blivit föremål för närmare överväganden inom ramen för utredningen med dess referensgrupper vari ingår bl.a. företrädare för trossamfunden.

De förslag som regeringen nu ändå har valt att lägga fram bör enligt min mening inte genomföras. Skälen till det är flera. Uppdragen som vigselförrättare respektive registreringsförrättare är olika till sin karaktär. En vigselförrättare kan av samvetsskäl finna det oförenligt med sin övertygelse att också förrätta registrering av partnerskap. Det kan också vara så att en registreringsförrättare kan vilja förrätta enbart registrering av partnerskap och alltså inte komma i fråga som vigselförrättare. Jag anser att samvets- och religionsfriheten måste gälla även inom detta område. Praktiska skäl får inte väga tyngre än dessa friheter. För övrigt finns det inte något som tyder på att det råder någon brist på vare sig vigselförrättare eller registreringsförrättare.

Regeringens förslag till övergångsbestämmelser innebär att uppdraget att vara både vigsel- och registreringsförrättare skall gälla även de personer som sedan tidigare är förordnade som enbart vigselförrättare eller registreringsförrättare. Enligt min mening är det en orimlig ordning att på detta sätt retroaktivt ändra innehållet i dessa personers uppdrag.

Jag anser således att förslagen i propositionen inte bör läggas till grund för lagstiftning. Ställningstagandet innebär att riksdagen bifaller motion L4 och delvis bifaller motion K398 yrkande 2 samt avslår övriga motionsyrkanden.

Särskilt yttrande

Förrättare av vigsel och partnerskap (m)

Inger René (m), Bertil Kjellberg (m) och Henrik von Sydow (m) anför:

Vi delar bedömningen att regelverket bör ändras så att länsstyrelsernas förordnanden ger behörighet att förrätta såväl vigsel som partnerskap, detta med hänvisning till att en av länsstyrelsen förordnad förrättare vid förrättningen företräder det allmänna och utför uppgifter som utgör myndighetsutövning. Vi har därför inget att erinra mot lagförslaget i detta avseende.

I propositionen föreslås att lagändringarna skall träda i kraft den 15 april 2006. Enligt vår mening är det en mindre lämplig tidpunkt för att genomföra förändringen. Det hade, enligt vår mening, varit bättre att avvakta och genomföra ändringarna efter höstens val. För många av vigsel- och registreringsförrättarna är nämligen uppdraget knutet till att de är förtroendevalda med politiska uppdrag inom en kommun. Mot den bakgrunden anser vi att det hade varit lämpligare att genomföra förändringar i uppdragen efter det att resultatet av kommande val är klart. Eftersom en majoritet av vigselförrättarna, enligt vad som anges i propositionen, redan i dag även är förordnade som registreringsförrättare skulle det inte heller medföra några praktiska problem att låta lagändringarna träda i kraft vid en senare tidpunkt. Vi har dock inte funnit tillräckliga skäl för att reservera oss på den här punkten.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2005/06:58 Förrättare av vigsel och partnerskap:

Riksdagen antar de i propositionen framlagda förslagen till

1. lag om ändring i äktenskapsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap.

Följdmotion

2005/06:L4 av Yvonne Andersson m.fl. (kd):

Riksdagen avslår regeringens proposition 2005/06:58 om förrättare av vigsel och partnerskap.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005

2005/06:K398 av Tuve Skånberg m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att frågan om förrättare av vigsel och registrering av partnerskap återförs till den pågående utredningen Äktenskap och partnerskap.

2005/06:L235 av Carina Hägg och Birgitta Ahlqvist (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förrättning av vigsel och registrerat partnerskap.

2005/06:L291 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppdragen som förrättare av borgerlig vigsel och förrättare av partnerskapsregistrering skall bli ett gemensamt uppdrag.

2005/06:L331 av Ameer Sachet (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sammanslagning av vigsel- och registreringsförrättare.

2005/06:L341 av Kenneth Johansson m.fl. (c):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att borgerliga vigselförrättare också skall vara partnerskapsförrättare.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 3 § äktenskapsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.
3 §¹

Behörig att vara vigselförrättare är

1. präst i Svenska kyrkan,
2. sådan präst eller annan befattningshavare i ett annat trossamfund som har förordnande enligt bestämmelserna i lagen (1993:305) om rätt att förrätta vigsel inom andra trossamfund än Svenska kyrkan,
3. lagfaren domare i tingsrätt, eller
4. den som länsstyrelsen har förordnat *till vigselförrättare*.

4. den som länsstyrelsen har förordnat.

Länsstyrelsens förordnande skall avse såväl behörighet att förrätta vigsel som behörighet att registrera partnerskap enligt lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap.

-
1. Denna lag träder i kraft den 15 april 2006.
 2. Ett förordnande som vigselförrättare eller som registreringsförrättare enligt lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap som gäller vid ikraftträdandet skall därefter anses avse såväl behörighet att förrätta vigsel som behörighet att registrera partnerskap.

¹ Senaste lydelse 1993:304.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 8 § lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

8 §

Behörig att vara registreringsförrättare är lagfaren domare i tingsrätt eller den som länsstyrelsen har förordnat.

Länsstyrelsens förordnande skall avse såväl behörighet att förrätta registrering enligt denna lag som behörighet att förrätta vigsel enligt äktenskapsbalken.

1. Denna lag träder i kraft den 15 april 2006.

2. Ett förordnande som registreringsförrättare eller som vigselförrättare enligt äktenskapsbalken som gäller vid ikraftträdandet skall därefter anses avse såväl behörighet att förrätta registrering enligt denna lag som behörighet att förrätta vigsel.